

Täysistunto

Keskiviikko 11.12.2024 klo 14.00—20.59

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 146/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 18/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 18/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Sirén, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.19 **Saara-Sofia Sirén kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen nyt tosiaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön — tai yritän ainakin esitellä, jos ääni kestää — koskien hallituksen esitystä 146 kuluvalta vuodelta laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta.

Tämä esitys koskee työriitojen sovittelijoiden ja sovittelulautakunnan toimintaa. Sovittelijoilla ja sovittelulautakunnalla olisi jatkossa velvollisuus huomioida sovittelutoimessaan kansantalouden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta kestävä palkanmuodostus. Tavoitteena tällä esityksellä on edistää palkanmuodostuksen ja työmarkkinoiden toimivuutta sekä suotuisaa talous- ja työllisyyskehitystä. Esityksen perusteluiden mukaan kansantalouden kokonaisetua turvaa etenkin se, että sovittelutoiminnassa painotetaan keskeisillä vientialoilla muodostuvaa palkankorotusten niin sanottua yleistä linjaa. Yleisen linjan huomioon ottaminen on jo pitkään ollut pääsääntöinen käytäntö sovittelutoiminnassa, eli tämä pitkään jo pääsääntöisenä käytäntönä ollut käytäntö viedään nyt lainsäädännön tasolle. Käytännön vahvistaminen lain tasolla edistää palkanmuodostuksen ja työmarkkinoiden toimivuutta sekä suotuisaa talous- ja työllisyyskehitystä. Vientisektorin menestymisellä on olennainen merkitys Suomen taloudelle ja sitä kautta julkisen sektorin rahoituksen turvaamiselle — Suomi on hyvin vientivetoinen maa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää näitä esityksen tavoitteita kannatettavina ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä ainoastaan pienin teknisin muutoksin. Valiokunta teki yhteen lainkohtaan tällaiset pienet tekniset tarkennukset, mutta varsinaiseen asiasisältöön ei ole tehty muutoksia.

On tärkeää mainita, että esityksellä ei rajoiteta työmarkkinaosapuolten sopimusvapautta. Osapuolet saavat jatkossakin sopia palkoista ja muista työehdoista haluamallaan tavalla. Työmarkkinaosapuolilla on myös jatkossa täysi vapaus päättää sovintoehdotuksen hy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

väksymisestä tai hylkäämisestä, eikä esitys estä työmarkkinaosapuolia sopimasta palkanmuodostuksen periaatteista tulevaisuudessa.

Ensisijaisena pyrkimyksenä oli esityksen tavoitteiden toteuttaminen työmarkkinaosapuolten keskinäisellä sopimuksella, mutta sopimusta tällaisesta työmarkkinamallista osapuolten kesken ei kuitenkaan toistaiseksi ole syntynyt.

Arvoisa puhemies! Mietinnössä on myös osuus koskien tasa-arvoa. Suomessa työmarkkinat ovat varsin voimakkaasti eriytyneet miesten ja naisten ammatteihin, itse asiassa kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen voimakkaasti eriytyneet, ja tämä on suurin selittävä tekijä myös sukupuolten välisten palkkaerojen taustalla.

Valiokunta yhtyy mietinnössään hallituksen esityksen toteamukseen, jonka mukaan työriitojen sovittelun kautta on mahdollista vaikuttaa alojen väliseen palkkatasa-arvoon, mutta nämä mahdollisuudet ovat rajalliset. Ehdotettu lainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin alaja tehtäväkohtaisten erityispiirteiden, ansiokehityksen ja palkkatasa-arvoon liittyvien kysymysten huomioimisen osana sovittelutoimintaa tämän kansantalouden kokonaisedun, palkanmuodostuksen toimivuuden, turvaamisen kautta. Sovittelijalla on myös lakisääteinen kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusharkinta. Luonnollisesti myös tasa-arvolaki sitoo sovittelijaa.

Korkeammat palkankorotukset ovat siis mahdollisia myös jatkossa. Valtakunnallisissa työehtosopimuksissa sovittuja yleisen linjan mukaisia palkankorotuksia voidaan lisäksi myös täydentää paikallisesti toteutettavilla ratkaisulla. Esitys jättää työmarkkinaosapuolille täyden vapauden sopia palkankorotusten kohdennuksista sekä palkkausjärjestelmien ja keskinäisen neuvottelutoimintansa kehittämistä.

Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen 146/2024 sisältyvän lakiehdotuksen. Tämä päätös ei ollut yksimielinen, vaan mietintöön sisältyy yksi hylkäysehdotuksen sisältävä vastalause, josta kuulemme esittelyn seuraavaksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.25 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin täytyy sanoa, että valiokunta on tätä lakiesitystä käsitellyt hyvin monipuolisesti ja pystynyt siinä hyödyntämään asiantuntijakuulemista riittävässä laajuudessa. Se, kuinka hyvin asiantuntijakuulemiset on otettu tässä huomioon, on sitten toinen asia, ja ehkä johtuu tämä meidän vastalausekin siitä isolta osalta. Täytyy sanoa, että tämän lakiesityksen suurin ongelma on siinä, että kun tämä koskee sovittelujärjestelmän kehittämistä, tätä lakiesitystä haluavat ja kannattavat työnantajat ja palkansaajapuoli yksiselitteisesti vastustaa. Tämän hallituksen linja on ollut lakiesityksissä aika pitkälle tämä, että kaikki työelämään liittyvät lakiesitykset ovat työnantajien kannattamia ja palkansaajapuolen vastustamia. Tämä jatkaa sitä linjaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys valtakunnansovittelijan toiminnan rajoittamiseksi — niin sanottu vientivetoinen palkkamalli, jotkut puhuvat palkkakuoppalaisista ja niin poispäin, tällä on monta nimeä — on jo peruslähtökohdiltaan ongelmallinen. Tässä on noin 70 sivua tekstiä, josta lakitekstiä on semmoinen kolme riviä hyvin pienesti, eivätkä tämä perusteluteksti ja lakiteksti käytännössä vastaa oikein toisiaan, ja tähän myös perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota. Tässä on jännitteisyyttä ja ristiriitoja olemassa, ja tämä johtuu ehkä tämän lain valmisteluprosessista, jossa tämän lakiesityksen säädösteksti muuttui jonkin verran vielä loppuvaiheessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

Eniten kiistaa aiheuttanut muutosesitys koskee työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain 11 §:n muuttamista, juuri tuota muutamaa riviä, paria kolmea lausetta siinä. Tässä edellytetään, että sovittelijan on otettava kansantalouden kokonaisuus sovittelutoimissaan huomioon niin, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuutta vaaranneta. Ja näitä, kansantalouden kokonaisuutta ja työmarkkinoiden toimivuutta, ei juuri avata. Puhutaan yleisestä linjasta.

Lakiesitys on sinänsä myöskin tarpeeton. Laki sovittelijasta on toiminut 60-luvulta lähtien erittäin hyvin, ja sillä on saatu sovintoja aikaiseksi. Kaksi poikkeustapausta on: vuosi 2007 ja 2022, ja nyt jo heti täytyy sanoa, että vuoden 2022 julkisen puolen palkkaratkaisua ei olisi syntynyt sovittelijan toimesta eikä sovittelulautakunnan toimesta, jos tämä laki olisi ollut voimassa. Kyllä, tämä tulee rajoittamaan todella paljon sovittelijan työtä.

Tämä vaikuttaa sovitteluinstituutioon myös sillä tavalla, että jo tiedetään sovittelutoimessa, mikä on katto sovittelijan tekemässä ehdotuksessa. Se syntyy avoimen sektorin sopimusratkaisusta, ja se on prosentuaalinen. Siinä on se perussy, joka estää sellaisten alojen, jotka ovat matalapalkka-aloja ja pienemmillä palkoilla, palkkojen kiinnikuomisen ja naisvaltaisten alojen, jotka ovat usein myös matalapalkka-aloja, kiinnikuomisen palkkojen osalta. Tiedetään jo nyt, mikä on sovittelijan raami, ja siinä mielessä tästä tulee palkkakuoppalaki.

No, tässä on korostettu koko ajan, että palkansaaja- ja työnantajajärjestöt voivat sopia vapaasti palkankorotuksista. Mutta joka tapauksessa tilanne on se, että jos heidän välillään tulee riita ja he joutuvat sovitteluun ja sovittelijalla on tämä raami, niin se ei hirveästi auta siinä sovittelutoimessa sitten, kun tiedetään, mikä se lopputulos on. Ja jos seurauksena on, että ratkaisua ei synny, niin siitä yleensä seuraa työrauhatoimenpiteitä ja työtaisteluja, ja tämä ei edesauta niitten purkamista, kun tiedetään tämä raami. Sen lisäksi, että tämä on sovittelijan osalta raamitettu nyt tällä tavalla prosentuaalisesti, myöskin sovittelulautakunnan rooli rajautuu tähän samaan raamiin. Itse uskon, että sovittelulautakunnan käyttö tulee vähenemään tästä syystä, koska sillä on sama raami kuin valtakunnansovittelijalla. Tähän asti sovittelulautakunnalla on ajateltu olevan vähän enemmän liikkumatilaa, ja on usein ollut, kun sitä on käytetty. Nyt sitä raamia ei ole. Itse uskon, että sovittelulautakunnan käyttö tulee vähenemään. Valtakunnansovittelijan määrittelemä yleinen linja ei ole tässä määriteltä kovin tarkasti. Se on sovittelijan vastuulla, ja se tullaan sitten arvioimaan sen perusteella, mitä avoin sektori tekee työehtosopimusratkaisuja. Tässä mielessä se jää sovittelijan vastuulle hyvinkin paljon.

Tässä on monia ongelmakohtia: Tämä tulee lyhyesti sanottuna jäykistämään sovittelu-työtä ja rajaamaan mahdollisuuksia hakea ratkaisuja, ja tämä on syntynyt yksipuolisesti. Tämän olisi pitänyt syntyä kolmikantaisesti neuvotellen, mutta kolmikantaista neuvottelua tässä ei ole saatu aikaiseksi sellaisella tasolla, johtuen siitä, että hallitus on tuonut monia työelämään liittyviä heikennyksiä yksipuolisesti. Tästä ainoasta asiastako olisi pitänyt sitten keskenään pystyä sopimaan, kun muut asiat on viety jo yksipuolisesti eteenpäin? Näistä syistä on virhepäätös tuoda tällöinen laki, ja edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiesitys hylätään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

18.32 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annettua lakia. Laissa säädettäisiin sovittelijan velvollisuudesta menetellä sovittelutoimissaan kansantalouden kokonaisedun turvaamiseksi siten, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuus vaarannu.

Valtioneuvoston oikeuskansleri toimii ylimpänä laillisuusvalvojana, ja onkin mielenkiintoista, miten hän on arvioinut tätä lakiesitystä, joka siis yksiselitteisesti rajoittaa valtakunnansovittelijan roolia sovittelumenettelyssä. Maamme ylin laillisuusvalvoja toteaa lausunnossaan yksiselitteisesti seuraavaa: ”Hallituksen esityksen pykäläkohtaisista perusteista selviää, että ehdotuksella vahvistettaisiin lain tasolla palkantarkistusten yleisen linjan huomioimista sovittelumenettelyssä.” Näin ollen ”vaikuttaa ilmeiseltä, että sovittelijan vapautta tarjota sovitteluratkaisua rajoitettaisiin”. Eli oikeuskansleri vahvistaa sen, mitä on tuotu monelta taholta esiin valtakunnansovittelijan toimen rajoittamisesta tässä lakiesityksessä.

Arvoisa rouva puhemies! Olemme myös kuulleet hallituspuolueiden edustajilta sekä ministereiltä perusteluja sille, miten tämä laki ei ole palkkakuoppalaki, koska aina ne pienipalkkaiset alat voivat yhdessä sopia korkeammista palkoista. Totta, niin voivatkin. Tässä käsittelyssä olevassa esityksessä on kuitenkin kyse siitä, että kun siellä työntekijöiden ja työnantajan keskinäisissä neuvotteluissa ei ole päästy sopuun, niin seuraavaksi siirrytään sovittelijan pakeille. Ja silloin olemme tilanteessa, jossa sovittelija ei voi esittää palkankorotuksia, kuten esimerkiksi palkkasopimuksessa 2022 pienipalkkaisilla aloilla tehtiin.

Tämän vientivetoisen palkkamallin myötä pienipalkkaisille työntekijöille luvataan siis taloudellista toivottomuutta ja heikentyvää ostovoimaa samalla, kun muut jo aiemmin päätetyt työelämän heikennykset vain pahentavat heidän asemaansa. Tämä kehitys ei tarjoa työntekijöille toivoa paremmasta, vaan pikemminkin sysää heidät kohti jatkuvaa epävarmuutta. Pienipalkkaisten työntekijöiden tulevaisuuden turvaaminen edellyttää oikeudenmukaisempaa palkkapolitiikkaa, joka ei betonoisi heidän toimeentuloaan epävarmuuden ja niukkuuden varaan. Näitä keinoja löytyy, mutta hallitus ei tässäkään asiassa halua olla piiruakaan työntekijän puolella.

Ja arvoisat perussuomalaiset, teiltä kysyttiin ennen vaaleja SAK:n kyselyssä seuraavaa: Eduskunnan ei tule painostaa työmarkkinajärjestöjä työntekijöille haitallisiin sopimuksiin — te vastasitte kyllä. Eli te vastasitte, että ette hyväksy työntekijöihin kohdistuvia haitallisia päätöksiä. Ja mitä te taas teette? Olette täysin hyväksymässä tätäkin esitystä, jota ovat kritisoineet työntekijöitä edustavat ammattiliitot, oikeuskansleri sekä lainsäädännön arviointineuvosto. [Eduskunnasta: Ohhoh!]

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on jälleen erittäin suuri työmarkkinoita ja työntekijöitä kurjistava lakiesitys. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että tämäkin käsittämätön lakiesitys tulee perua. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Partanen. — Nyt käydään puheenvuorojen mukaista keskustelua, mutta voidaan ottaa tämän puheenvuoron jälkeen lyhyt debatti, jos näin halutaan.

18.36 Karoliina Partanen kok: Arvoisa rouva puhemies! Orpon hallitus on sitoutunut uudistamaan arvokkaan isänmaamme taloutta ja työmarkkinoita. Kannamme vastuuta ja teemme sellaisiakin päätöksiä, jotka eivät oppositiolta kehuja kerää. Haluamme turvata

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

maamme kilpailukykyä ja julkisten palveluiden rahoitusta. Sovittelujärjestelmän uudistamisen osalta hallitus vetosi useita kertoja työmarkkinaosapuoliin. Kuitenkin kävi niin, että neuvotteluteitse ei päästy sopimukseen työmarkkinamallista — työntekijöitä edustava SAK kieltäytyi neuvotteluista. Emme pysty kuitenkaan enää jatkamaan vanhalla linjalla. Suomessa ei ole ollut talouskasvua 17 vuoteen, työmarkkinoita ei ole uudistettu. Nyt on sen aika, vaikka kritiikkiä tulee.

Me kannamme vastuuta tulevaisuudesta, ja siksi hallitus vahvistaa vientivetoista työmarkkinamallia lainsäädäntöteitse uudistamalla sovittelujärjestelmää. Suomessa on jo 1960-luvulta noudatettu periaatetta, jonka mukaan vientiteollisuus avaa valtakunnallisten työehtosopimusten neuvottelukierroksen. Niin ikään valtakunnansovittelijat ovat jo vuosikymmenten ajan tukeneet vientialoilla muodostuvaa palkankorotusten yleistä linjaa. Nyt tämän esityksen myötä käytäntö vahvistetaan lain tasolle. Kyse ei ole uudesta käytännöstä, eikä nykyinen noudatettu käytäntö ole johtanut opposition maalaamiin liioiteltuihin kauhakuviin.

Sen sijaan esimerkiksi vuonna 2019 World Economic Forum laski, että tällä nykyisellä järjestelmällä käyttäen näitä tasa-arvoeriä Suomi saavuttaisi naisten ja miesten välillä palkkatasa-arvon sadan vuoden kuluessa — siis sadan vuoden kuluessa. Kuitenkin, niin kuin useasti on jo käynyt eri asiantuntijoiden lausunnoissa ja puheissa ilmi, Suomen suurin syy palkkaeroihin naisten ja miesten välillä on se, että työmarkkinat ovat eriytyneet. No, se, miten me pystymme näihin eriytyneisiin työmarkkinoihin panostamaan ja sitä tilannetta parantamaan, on koulutuspoliittisin keinoin. Uskon vahvasti, että mikäli tartumme yhdessä työhön, yhteisellä rintamalla tässä talossa miettimään sitä, kuinka pystymme purkamaan segregatiota työmarkkinoilta, saavutamme aivan varmasti palkkatasa-arvon naisten ja miesten välille nopeammin kuin sadassa vuodessa sillä mallilla, mikä meillä on nyten käytössä.

Arvoisa puhemies! Yksi opposition virheellisistä väittämistä koskien sovittelujärjestelmän uudistamista on ollut se, että hallitus estää vapaan sopimisen työmarkkinoilla. Tämä ei pidä paikkaansa. Työmarkkinaosapuolilla on jatkossakin täysi vapaus sopia palkankorotuksista. Tämä pätee niin työehtosopimusneuvotteluihin kuin myös työpaikoilla tehtäviin sopimuksiin palkoista. Kohdennuksia voidaan tehdä niin valtakunnallisella tasolla kuin myös paikallisten erien kautta. Lisäksi kohdennuksia voidaan esittää myös sovintoehdotuksissa.

Toinen opposition virheellinen väite on se, että työntekijät tulevat olemaan tässä heidän sanoittamassaan ja keksimässään niin sanotussa ikuisessa palkkakuopassa. Kukaan asiantuntija ei työntekijäpuolelta eikä työnantajapuolelta pystynyt työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemisissa kertomaan meille, mikä tämä keksitty palkkakuoppa on ja mitä se tarkoittaa. Voimme toki olla siitä samaa mieltä, että meillä on matalapalkka-aloja ja meillä on aloja, joilla on varmasti esimerkiksi juuri työvoiman saatavuuden takia syytä korottaa palkkoja, mutta tällaista palkkakuoppa-termiä meillä ei ole lainsäädännössä, eikä kukaan asiantuntija pystynyt sanomaan, mitä se tarkoittaa. Toisin sanoen tämä virheellinen väite ei pidä paikkaansa. Sovittelujärjestelmän uudistaminen ei estä sopimasta korkeampia palkkoja esimerkiksi juuri niille aloille, joilla on pulaa työntekijöistä ja joilla palkat ovat jääneet jälkeen muista.

Arvoisa puhemies! Edustaja Suhonen vetosi tässä vuoden 2022 palkkaneuvotteluihin ja sanoi, että palkkoja kohdennettiin silloin pienipalkkaisille aloille ja tämmöinen estetään tulevaisuudessa. Ihmettelen kovasti tätä väitettä, sillä hoitajat kävivät todella suuren taiste-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

lun. He joutuivat valtavan paineen ja valtavan arvostelun kohteeksi, ja mitä tapahtui sen palkkaneuvottelukierroksen jälkeen? Tapahtui niin, että kaikki muutkin saivat hedelmät siitä hoitajien kovasta taistelusta. Korotukset maksettiin niin kuntien kuin kaupunkien johtajille, lääkäreille, kuntien juristeille ja niin edespäin — kiitos hoitajille, jotka tekivät kovan työn ja taistelivat.

Mihin suuntaan meidän pitäisi mennä? Meidän pitäisi nimenomaisesti mennä siihen suuntaan, että tulevaisuudessa palkkaneuvotteluissa pystyttäisiin kohdentamaan korotuksia paremmin sellaisille aloille, kuten sote-alat, joilla työvoimapulaa on. Tämä toki vaatii solidaarisuutta työmarkkinaosapuolilta. Se vaatisi myös sitä, että kuntapuolen ja hyvinvointialueitten palkanmuodostusjärjestelmää ja sovittelujärjestelmää uudistettaisiin. Sitä ei voida tehdä tässä talossa, se voidaan tehdä ainoastaan sovitteluosapuolten toimesta. Tämä sai valtavasti myös vastakaikua ja toivetta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemisissa. On väärin, että toiset taistelevat ja toiset nauttivat toisten taisteluitten hedelmät.

Ja kun edustaja Rantanen joskus arvosteli minua täällä salissa siitä, että olen vastannut vaalikoneeseen, että hoitajille pitäisi maksaa enemmän palkkaa, niin kyllä olen sitä mieltä, että neuvotteluosapuolten pitäisi luoda sellainen järjestelmä, jossa nimenomaisesti niillä aloilla, joilla meillä on työvoimapulaa, pitäisi pystyä palkkoja kohdentamaan paremmin. Työvoimabarometri kertoo meille vuosittain aloista, joilla meillä on valtavasti työnhakijoita, ja juuri esimerkiksi kuntasektorilla meillä saattaa olla yksi työpaikka auki ja 50 työntekijää hakee tätä paikkaa, ja sitten meillä on näitä sote-alan työpaikkoja, joissa ovat paikat auki ja sinne ei hae kukaan. Silti tämä nykyinen järjestelmä mahdollistaa sen, että kun palkkaneuvotteluja kuntapuolella käydään, niin nämä samat palkankorotukset maksetaan kaikille osapuolille.

Toivon todella, että tässä asiassa mentäisiin eteenpäin, ja tämä malli kyllä, mitä nyt ollaan luomassa, tukee nimenomaisesti sitä, että pystyttäisiin paremmin ottamaan alakohtaiset palkkatarpeet huomioon. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Otetaan tässä pieni lyhyttahtinen keskustelu. Tässä oli jo pyydettyjä vastauspuheenvuoroja, ja aloitetaan edustaja Rantasesta, koska hänen nimensä mainittiin. Elikkä painakaa V-painiketta ja nouskaa seisomaan, jos haluatte käyttää puheenvuoron.

18.43 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä se niin on, että jos yhtään on seurannut mediasta, mitä vaikka hoitajat tai opettajat ovat tästä käsitteilyssä olevasta vientipalkkamallista, betonointimallista, puhuneet ja minkälaista kantaa he ovat siihen ottaneet, niin viimeksi eilen OAJ eli opettajien ammattijärjestö taisi sanoa niin, että nyt näyttää hallituksella olevan selkeä tahtotila estää opettajien palkkakehitys.

No sitten edustaja tässä edellä mainitsi siitä, että olen moittinut teitä hoitajien palkankorotuksista. No näinhän ei ole, vaan olen moittinut siitä, että te teette aivan päinvastaista politiikkaa kuin mitä te puhutte. Ja nimenomaisesti, kun tässä omassa puheenvuorossanne sanoitte vielä siitä, kuinka toiset ovat taistelleet toisten edestä ja niille eivät kuulu silloin palkankorotukset, niin kysynpä vain, kuinka se teholla oleva hoitaja taistelee sitten, kun se ei ole siellä teholla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Partanen, vastauspuheenvuoro.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

18.45 **Karoliina Partanen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt en ihan ymmärtänyt edustaja Rantasen pointtia, kun nimenomaisesti tarkoitin sitä, että vuonna 07 ja 22 hoitajat kävivät todella kovan taiston ja se neuvottelujärjestelmä on semmoinen, että jos joku taistelee, niin ne palkankorotukset valuvat kaikille siinä järjestelmässä mukana oleville. Sitä minä ihmettelen, että te haluatte tukea tämmöistä järjestelmää, missä ne korotukset menevät myös sinne kunnan ja kaupungin johtajille, ne menevät lääkäreille, ne menevät juristeille, niille, jotka eivät ainakaan teidän käsityksenne mukaan tunnu olevan siellä palkkakuopassa, joten eikö nyt olisi järkevää, että nimenomaisesti olisi järjestelmä, joka tukisi sellaista palkanmuodostusta — kuten tämä, jota nyt olemme tekemässä — jossa pystytään tarttumaan niihin epäkohtiin ja niihin palkkaryhmiin ja hinnoitteluryhmiin ja ammattiryhmiin, joissa nimenomaan on työvoimapulaa ja joissa on palkkajälkeenjäätävyyttä? Tämä malli johtaa siihen, että meille tulee sellaisia kalliita ratkaisuita kuten vuonna 22 ja palkankorotukset valuvat joka ammattiryhmään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rantanen.

18.46 **Piritta Rantanen sd** (vastauspuheenvuoro): Tämä teidän esittämänne malli ei millään tavoin estä sitä, etteivätkö ne korotukset valu sinne, jos ne liitot siellä näin sopivat. Tämä ei estä millään tavoin sitä, etteikö jatkossakin saata tulla prosenttikorotukset, jos näin liitot sopivat. Tämä talo ei ole päättänyt ennenkään siitä, tuleeko euromääräisiä korotuksia, eikä siitä, tuleeko prosenttimääräisiä korotuksia, ja toivon todella, että se ei myöskään päättä jatkossa siitä, miten ne korotukset tulevat, vaan että ne työnantajat ja työntekijät keskenään näistä asioista sopivat.

Tämä malli, jota te nyt esitätte, on nimenomaan sitomassa meidän valtakunnansovittelijan käsiä niin, että kukaan ei edes tiedä, mikä on yleinen kansan etu, niin kuin olemme kuulemisissa monta kertaa kuulleet. Ja tässä salissa ei tästäkään eteenpäin päätetä siitä, ovatko ne liittojen väliset sopimukset euromääräisiä vai prosenttimääräisiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Partanen.

18.47 **Karoliina Partanen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tainnut väittääkään niin, että täällä niitä palkankorotuksia neuvotellaan. Minä sanoin, että valio-kuntakuulemisissa toivottiin, että osapuolet kehittäisivät palkkausjärjestelmää siihen suuntaan. Ja valtakunnansovittelija on sanonut, että nimenomaan tällä mallilla hän pystyy ottamaan paremmin huomioon niitä tiettyjä alakohtaisia tarpeita, mitä nousee siellä neuvotte-luissa, ja valtakunnansovittelija sanoo, että tämä ei rajoita hänen toimintaansa sillä tavalla kuin te olette pelotelleet ja kaikille, myös ammattijärjestöille, ilmeisesti uskotelleet, vaan nimenomaisesti tämä antaa hänelle hyvät mahdollisuudet toimia siinä tehtävässään aivan samalla tavalla kuin hän on nytkin toiminut ja ottamaan huomioon esimerkiksi sen, jos joku osapuoli esittää tasa-arvoon liittyviä vaatimuksia siellä neuvottelupöydässä. Se on, edustaja Rantanen, kyllä minulle päivänselvää, että tässä talossa ei palkkoja neuvotella, ei nyt eikä tulevaisuudessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

18.48 **Tuomas Kettunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu rouva puhemies! Kiitoksia, että järjestätte tämän debatin, koska on tärkeä aihe. — Ensinnäkin kiitoksia työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, että kävimme laajan asiantuntijakuulemisen vientivetoisen palkkamallin osalta. Kyllähän se on nyt niin, että eihän tätä lakiesitystä tulisi hyväksyä, koska ei tämä korjaa Suomen kilpailukykyä. Asiantuntijakuulemisessakin on tullut esille se, että kyllä tämä vaarantaa myös valtakunnansovittelijan puolueettomuuden. Tämä esitys tulee heikentämään palkkatasa-arvoa, ja kyllä siinä tulee pahimmillaan käymään niin, että naisvaltaiset alat ja matalapalkkaiset alat joutuvat palkkakuoppaan — jopa pysyvään palkkakuoppaan.

Ja kun on otettu mallia sieltä Ruotsin suunnalta, niin tässä esityksessä on vain osa siitä Ruotsin mallista. Ei Ruotsissa edelleenkään ole lakiin kirjattu vientivetoista palkkamallia.

Jotenka tämä lakiesitys tulisi hylätä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

18.49 **Niina Malm sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän tämä edustaja Partasen puhe on sinänsä hiukan erikoinen, että ensiksi vaaditaan solidaarisuutta työmarkkinajärjestöiltä ja sen jälkeen kyseenalaistetaan täällä, että kun kaikille sitten ne palkankorotukset valuvat. Tämähän ei edes pidä paikkaansa. Jos hitsari TES-neuvottelussa saa neuvoteltua itselleen kahden prosentin palkankorotuksen ja hoitaja saa kolme prosenttia, niin opettajalle jää sitten se yksi. Ja sitten kun mennään vielä eteenpäin, niin siinä hän käykin niin, että jos erityisopettaja saa, niin luokanopettaja jää ilman. Tällaisen mallin te, hyvä hallitus, olette tässä nyt rakentamassa — varsinaisen hallintohimmelin, millä ei ole mitään oikeaa tekemistä minkään oikean neuvottelun ja sopimisen kanssa.

Ja sitten jos sinne sovittelijan luokse joudutaan menemään, niin ei ole edes mitään syytä ja ei ole mitään keinoa, millä sovittelija voisi antaa edes sellaista esitystä, joka olisi työntekijöille edullisempi kuin työnantajille, koska te olette sementoineet sen, mitä neuvottelijan täytyy esittää, teidän omassa hallitusohjelmassanne.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Oinas-Panuma.

18.50 **Olga Oinas-Panuma kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meidän eriytyneitä työmarkkinoita tuskin pelastetaan sillä, että meidän palkkaerot betonoidaan lakiin. Kyllähän tässä on olemassa se riski, että meillä palkkakuoppaan joutuu nimenomaan esimerkiksi opettajia, hoitajia ja muita naisvaltaisia aloja.

Muun muassa tasa-arvovaltuutettu lausuu, että tässä ei ole kyse Ruotsin mallista vaan että tämä on huomattavasti joustamattomampi ja rajallisempi, ja hän myös sanoo, että tällä on vaikutuksia naisen aseman parantamiseen työmarkkinoilla — siis on vaikutuksia naisen aseman parantamiseen työelämässä.

Oikeuskanslerin mukaan tämä ehdotus ja sääntelymalli on jännitteessä muun muassa perustuslain 13 §:n kanssa, ILO:n sääntelyn kanssa, EU:n perusoikeusasiakirjan 28 artiklan sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Nämä eivät ole mitään ihan pieniä sopimuksia, ja kyllä tämä pitäisi osata ottaa huomioon.

Näin niin kuin tiivistäen: Eihän tätä lakiesitystä pitäisi hyväksyä. Tästä ei ole mitään hyötyä. Voisi oikeastaan sanoa, että tämä on paitsi epäoikeudenmukainen ja naisvaltaisia aloja polkeva myös turha. — Kiitos. [Vasemmalta: Hyvä puheenvuoro!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

18.51 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä nämä näkökulmat on otettu huomioon, ja perustuslakivaliokunnan lausunto on varmaan paras paikka tarkistaa, mikä se lopputulema on, kun näitä on huomioitu. Perustuslakivaliokunnan lopputulema on se, että näin voidaan edetä, eikä ristiriitaa esimerkiksi näihin mainittuihin sopimuksiin ole.

Keskeinen sisältö perustuslakivaliokunnan lausunnossa on se, että ei rajoiteta työehtosopimusosapuolten sopimusvapautta. Myös muihin näihin esitettyihin huoliin perustuslakivaliokunnan lausunnossa otetaan kantaa. Kannattaa tutustua myös siihen, mitä valtakunnansovittelijan toimisto on tästä esityksestä lausunnossaan sanonut. Siinäkin otetaan huomioon monia näitä näkökulmia, joita olette täällä esittäneet. Valtakunnansovittelija itse katsoo, että tämä esitys ei sido hänen käsiään sen enempää kuin nykykäytäntö tai nykyinen lainsäädäntö, [Puhemies koputtaa] ja katsoo myös, että tämä saattaa rauhoittaa työmarkkinakenttää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskinen.

18.52 **Johannes Koskinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toisin kuin edustaja Sirén kertoi, perustuslakivaliokuntahan nimenomaan korosti ja viittasi siihen, että jos pykäliä luetaan, niin näin on niin kuin edustaja Sirén mainitsi, mutta perustelut on kirjoitettu ihan toisella lailla. Ja jos sitä sovellettaisiin niin kuin perustelut on kirjoitettu, niin silloin loukattaisiin näitä ILO:n periaatteita.

Oleellistahan tässä koko esityksessä on se, että siinä tehdään vaikeammaksi palkkamontusta nouseminen. Ensinnäkin kaikki nämä perustelut viittaavat siihen, että tämä palkkatasovertailu tapahtuu prosenttitasosta. Silloin jos meillä on matalapalkka-ala, niin se prosenttimääräinen vertailu tietää, että aina on euromääräisesti pienemmät palkankorotukset kyseessä. Toiseksi sitten jos sidotaan sovittelijan käsiä tähän niin sanottuun yleiseen linjaan, niin kuin siellä perusteluissa paljon viitataan, tällaiset välttämättömät palkkatasojen oikaisut pienipalkkaisten ja työvoimapulasta kärsivien alojen palkkojen nostamiseksi tulevat mahdottomiksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

18.54 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Niin, puheenjohtaja, varmuudeksi vain totean, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyi tähän perustuslakivaliokunnan näkemykseen juuri näin, että se lain kirjain on tietenkin se, mitä ensisijaisesti luetaan ja tulkitaan, ja perustelut sitten täydentävät sitä. Näin tämä itsestäänselvästi on, mutta jottei synny väärää käsitystä, niin tämä on myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kanta, joka pohjaa tähän mainittuun perustuslakivaliokunnan lausuntoon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.54 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juuri edustaja Koskinen hyvin kuvasi sitä, että jos meillä on kolmen prosentin raami, niin sen yli ei voi men-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

nä matalallakaan palkkatasolla, kun se raami on määritelty. Se jakovara on sen sisällä, ja alan sisällä voidaan kohdentaa ja näin pois päin.

Sitten tosiasia on, että vuoden 2022 palkkaratkaisua, mikä julkiselle puolelle tehtiin, sovitteleva kunnan toimesta ei olisi tämän lain voimassa ollessa voinut tehdä.

Sitten täällä koko ajan harhaan johdetaan siinä, että kuntapuolella ne ovat menneet kaikki niille johtajille ja muille. Siellä kuntapuolella paikallisen sopimisen erät ovat työnantajajärjestöjen alueella, eli työnantaja viime kädessä jakaa, jos ei sopimukseen päästä. Palkkaharmonisointia on tehty kaikkiin tällaisiin asioihin, ja se myös tuli tuolla esille. Siinä mielessä se kuntapuolen jakaminen on vähän erilainen kuin yksityisellä puolella: yksityisellä puolella sovitaan, [Puhemies koputtaa] kuntapuolella se jako on viime kädessä työnantajajärjestöjen alueella.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Bergbom.

18.55 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Näin se toki on, mutta täytyy ottaa huomioon, että ne yleiskorotukset menevät siellä kuntapuolella myös niille kunnan vähän paremmassa asemassa oleville työntekijöille, mukaan lukien kunnanjohtajat, eli jos ne prosentuaaliset yleiskorotusosat ovat korkeita, niin myös he pääsevät näistä nauttimaan. [Niina Malm: Kunnanjohtajilla on johtajasopimukset!] — No, sanotaan, että kunnaninsinöörit ja muut. Näitähän riittää siellä kyllä.

Jos lähdetään nyt käsittelemään tätä esitystä siltä pohjalta, että meillä on vastakkain sosiaalidemokraattien ehkä eniten edustama näkemys yhdessä vasemmistoliiton kanssa ja sitten meillä on valtakunnansovittelijan näkemys, niin valtakunnansovittelija Anu Sajavaara katsoo, että eivät nämä muutokset oikeastaan ole kovin dramaattisia, että tässä oikeastaan vain lakiin kirjataan se, mitä on pitkälti jo 60-luvulta asti noudatettu.

Yhdyn kyllä siihen näkemykseen, että tämä olisi fiksuinta neuvotella työmarkkinaosapuolten kesken, mutta on kovin surullista, että tähän ei löytynyt työntekijäpuolelta valmiutta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

18.56 Timo Suhonen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Otin vastauspuheenvuoropyynnön siinä vaiheessa, kun edustaja Partanen totesi puheenvuorossaan pöytäkirjassa, että me täällä virheellisesti väitetään, että palkankorotuksia ei tulisi enää lainkaan matalapalkka-aloille. Ja juuri kaksi minuuttia ennen kuin tämän totesitte, edustaja Partanen, pidin oman puheenvuoron, jossa toin esiin, että tietysti joka alalla, siis joka alalla, työntekijät ja työnantajat keskenään voivat sopia vaikka minkälaisista palkankorotuksista — minähän totesin sen omassa puheenvuorossani. Te pyritte vaan siellä oikealla laidalla viemään tätä keskustelua vähän väärille jengoille. Te puhutte asian vierestä ja eri asioista kuin mistä pitäisi puhua.

Se on toinen asia, niin kuin totesin, siis sitten kun ne työnantaja- ja työntekijäpuoli eivät pääse sopimukseen ja ne menevät sovittelutoimintaan ja sovittelijalle. Sitten rupeaa puremaan tämä lakiesitys, mistä tässä nyt ollaan päättämässä. Sitten tulee vaikutuksia siltä osin, tuleeko matalapalkka-aloille korotuksia vai eikö tule. Se on tässä monessa puheenvuorossa tullut esiin, että ei tule samalla tavalla kuin esimerkiksi 2022 — silloin tuli — nyt kun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

tämä lakiesitys menee voimaan. Kannattaa puhua asioista oikeilla nimillä ja oikeasta asiasta eikä mennä väärille jengoille. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Meriluoto.

18.57 **Laura Meriluoto vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että meillä on taas täällä käsissä yksi hallituksen esitys, jolla ei ole oikein mitään vaikutuksia, mutta se on silti pakko säätää. Mutta kyllähän se on niin, että jos tässä esityksessä on tarkoituksena ohjata palkkaratkaisujen enimmäistasoa, niin silloinhan on ihmisiä, joitten palkat eivät nouse, ja kun ne ovat suhteessa paljon pienemmät kuin monilla muilla aloilla, niin kyllähän se silloin sitä palkkakuoppaa käytännössä tarkoittaa. Jos tämä ei ole tämän lain tarkoitus, niin mikä se on ja mikä se hyöty yhteiskunnalle teidän mielestänne tästä laista on?

Kyllä tämä minun nähdäkseni sabotoi sitä vuosien työtä, mitä on tehty samapalkkaisuuden eteen. Palkkatasa-arvon edistäminen vain siellä sopimusalojen sisällä hallituksen esittämällä tavalla on tietenkin riittämätöntä, koska tiedetään, että sukupuolten väliset keskimääräiset palkkaerot ovat seurausta ennen kaikkea eri sopimusalojen palkkaeroista, ja kyllä te näitä nyt tässä kasvatatte. Ja täytyy sanoa kunnan ja hyvinvointialueen päättäjänä, että olen kyllä tosi huolissani siitä, miten jatkossa saadaan houkuteltua työvoimaa esimerkiksi sote-alalle tai varhaiskasvatukseen, [Puhemies koputtaa] kun näitä työelämäheikennyksiä naisvaltaisille aloille tulee koko ajan peräkkäin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

18.59 **Juha Hänninen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiuudistus ei vain tue ventialoja, vaan tarjoaa mahdollisuuden myös sisäiseen solidaarisuuteen työmarkkinoilla. Jatkossa on mahdollista kohdentaa korkeampia korotuksia niille ammattiryhmille, jotka niitä eniten tarvitsevat. Tämä koskee esimerkiksi työvoimapula-aloja tai matalapalkka-ammattitejia, mikäli työmarkkinaosapuolet yhdessä näin päättävät.

Totean lopuksi, että tässä lakimuutoksessa on kyse Suomen hyvinvoinnin ja vakauden turvaamisesta. On aika siirtyä kohti ratkaisukeskeistä ja vastuullista työmarkkinamallia, joka palvelee kaikkia suomalaisia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Vielä edustajat Kokko, Partanen ja Lyly, ja sen jälkeen mennään puhujalistaan. — Edustaja Kokko.

19.00 **Jani Kokko sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maan kilpailukyky tuskin siitä paranee, jos julkisen sektorin varsinkin naisvaltaiset alat pidetään palkkakuopassa. Ottaen huomioon tehtävän vastuullisuuden se palkka ei millään tavoin vastaa sitä heidän vastuutaan.

Jos ajatellaan koko kansantalouden kokonaisuutta, niin eiköhän se kokonaisuuteen tule siitä, että näitä työtaisteluita nimenomaan ei syntyisi, että siellä sekä työnantajat että työntekijät pääsisivät sopimukseen muun muassa niistä palkoista ja viime kädessä valtakunnansovittelijalla olisi laajat toimintamahdollisuudet riitatilanne ratkaista. Niin kuin tässä on jo monissa hyvissä puheenvuoroissa kuultu, tämä nykyinen lakiesityshän nimenomaisesti sitoo valtakunnansovittelijan käsiä tehdä sitä sovitteluratkaisua. [Saara-Sofia Sirénin välihuuto]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

Kyllä itse toivoisin, että me, jotka emme välttämättä ole niitten työmarkkinoiden tai työmarkkinapolitiikan asiantuntijoita, mieluusti voisimme antaa sen vastuun heille, jotka sitä ovat, eli nimenomaan niille työmarkkinaosapuolille ja valtakunnansovittelijalle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Partanen.

19.01 Karoliina Partanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on aika monta kertaa todettu, että valtakunnansovittelija on itse todennut, että tämä ei millään tavalla sido hänen käsiään ja tulee edistämään työrauhaa ja jopa sitä, että valtakunnansovittelijan pakeille ei niin monta kertaa enää hakeuduta.

Edustaja Kokolle tiedoksi se, että vientivetoiset yritykset ovat ne, jotka suurimmassa määrin maksavat julkisen sektorin palkat. Se, miksi tätä lainsäädäntöä halutaan tehdä, on nimenomaan turvata sitä, että vientivetoisten yritysten verotus pystyisi säilymään mahdollisimman tasapainoisena ja näkymät tulevaisuuteen olisivat sellaiset, että ei haluta lähteä viemään yritystä muualle päin maailmaa.

Mitä tulee nyt edelleen tähän palkkakuoppa-termiin, niin en ole vielä saanut yhdeltäkään opposition edustajalta määritelmää sille, mitä se palkkakuoppa tarkoittaa. Yksikään asiantuntija sitä ei ole pystynyt määrittämään. [Niina Malm: Kuuntelitteko, mitä Meriluoto selitti?] Ilmeisesti tämä nyt jää vielä tähän leijumaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

19.02 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nais- ja miespalkkojen välisistä eroista: Aikoinaan tupoaikana meillä oli niissä matalapalkkaerät ja naispalkkaerät, ja tehtiin niitä ratkaisuja, ja kansantalouden kokonaisuutta huomioitiin siinä, kun jaettiin niitä kansantalouden mukaisia jakovaroja ja sitten kohdennettiin niitä. Ja palkkaerot miesten ja naisten välillä pienenivät koko ajan.

Mutta kuinkas ollakaan, vuonna 2007 — 17 vuotta sitten — päätettiin, että mennään liittokohtaiseen kierrokseen. Ei ole ollut kasvua sen jälkeen, niin kuin edustaja Partanen tässä on tuonut esiin monta kertaa. Oliko aikaisempi aika parempi? Silloin tuli kasvua. Nyt sopimusrakenne on hajautettu, ja edelleen hajautetaan lisää. Teillä oli äsken tuolla esitys paikallisen sopimisen osalta hajautettavaksi vielä enempi, liittokierrokset ovat hajautuneet, ja kasvua ei saada aikaiseksi. Olisikohan tässä järjestelmässä joku vika tältä osin? [Karoliina Partanen: Tämä tapahtui 2008!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen, varsinainen puheenvuoro.

19.03 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Vientivetoista työmarkkinamallia vahvistava lakimuutos on merkittävä askel Suomen kilpailukyvyn ja taloudellisen vakauden turvaamiseksi. Esityksessä noudatetaan jo pitkään sovellettua käytäntöä, jonka mukaan kansainväliselle kilpailulle alttiit vientialat määrittelevät palkankorotusten yleisen linjan. Tämä periaate on ollut käytössä jo 1960-luvulta lähtien ja tukenut Suomen talouskehitystä vuosikymmenien ajan.

Suomen taloudesta lähes 40 prosenttia perustuu vientiin. Tämä lainsäädäntö vahvistaa yritystemme kilpailuasemaa kansainvälisillä markkinoilla. Se myös varmistaa, että voimme jatkossakin rahoittaa tärkeät julkiset palvelut, kuten koulutuksen, terveydenhuollon ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

sosiaaliturvan. On selvää, että vain taloudellisesti vakaa ja kilpailukykyinen Suomi voi taa-
ta hyvinvointiyhteiskuntamme kestävyysmyös tulevaisuudessa.

Arvoisa rouva puhemies! Lakimuutoksen väitetään kaventavan työmarkkinaosapuolten
neuvotteluoikeuksia tai sitovan valtakunnansovittelijan käsiä. On kuitenkin tärkeää huo-
mata, että valtakunnansovittelijan toimiston mukaan ehdotettu muutos ei sido sovittelijan
toimintaa nykyistä enempää. Lisäksi on kiistatonta, että lakimuutoksella ei puututa työ-
markkinaosapuolten sopimusautonomiaan. Eri alojen osapuolet voivat edelleen neuvotella
omista työsuhteen ehdoistaan samalla tavalla kuin ennenkin.

Kriittisesti on myös huomautettu, että lakimuutoksella pyritään luomaan uusi työmark-
kinamalli. Tämä ei pidä paikkaansa. Kyse on käytännöstä, joka on jo vuosikymmeniä oh-
jannut suomalaista työmarkkinasovittelua. Nyt se vahvistetaan lain tasolle. Näin varmisteta-
aan, että työmarkkinaneuvottelut ovat ennustettavia ja johdonmukaisia, mikä auttaa vält-
tämään tarpeettomia sovitteluprosesseja ja lisäämään työmarkkinoiden vakautta.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiuudistus ei vain tue vientialoja vaan tarjoaa mahdol-
lisuuden myös sisäiseen solidaarisuuteen työmarkkinoilla, jolloin on mahdollista kohden-
taa korkeampia korotuksia niille ammattiryhmille, jotka niitä eniten tarvitsevat. Tämä kos-
kee esimerkiksi työvoimapula-aloja tai matalapalkka-ammattiteitoja, mikäli työmarkkinaosa-
puolet yhdessä näin päättävät.

Totean lopuksi, että tässä lakimuutoksessa on kyse Suomen hyvinvoinnin ja vakauden
turvaamisesta. On aika siirtyä kohti ratkaisukeskeistä ja vastuullista työmarkkinamallia,
joka palvelee kaikkia suomalaisia. — Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg poissa. — Edustaja Viitala.

19.07 **Juha Viitala sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on vieraantunut kyllä täysin
suomalaisesta työelämästä, ja työntekijään kohdistetaan jälleen vain heikennyksiä tämän-
kin lain myötä. Luvassa on siis lisää suomalaisen palkansaajan aseman poljentaa sekä työ-
elämän tasa-arvon heikentämistä, kun hallitus perussuomalaisten ja kokoomuksen johdol-
la betonoi naisvaltaiset alat ikuisen palkkakuoppaan — ja kyllä tässä tilanne niin on, ku-
ten edustaja Meriluotoikin selvitti hyvin tämän palkkakuoppa-asian, että tämä termi on ihan
asiallinen käyttö. Hallituksen tulisi mielestäni käyttää voimavaroja palkansaajan ase-
man polkemisen sijasta uusien työpaikkojen luomiseen.

Sopimisen kulttuuria heikennetään sitomalla valtakunnansovittelijan kädet. Jos hallituk-
sen esitys hyväksytään, sovittelija ei voi sopia julkiselle sektorille vientialoja korkeampia
palkankorotuksia. Viennin merkitys Suomen kaltaiselle maalle on toki suuri, mutta ar-
keamme pyörittävät ja terveydestämme ja turvallisuudestamme vastaavat juuri ne tahot,
joiden ansiokehitys uhkaa jäädä muista aloista jälkeen.

Ikuiseen palkkakuoppaan uhkaavat jäädä esimerkiksi opettajat, hoitajat, siistijät ja poliisi-
t. Monet näistä aloista ovat naisvaltaisia, ja useita niistä voidaan luonnehtia matalapalk-
ka-aloiksi. Myös työvoimapula on kova juuri näillä aloilla, ja hallituksen toimet vain pa-
hentavat kyseisten alojen veto- ja pitovoimaa.

On syytä kysyä, miksi yksikään työnantaja sopisi lakimuutoksen jälkeen korkeammista
palkoista, kun tietää saavansa valtakunnansovittelijalta halvemman ratkaisun. On kestävä-
töntä, että naisvaltaisten alojen palkkataso laahaa yhä miesvaltaisia aloja jäljessä.

Hallituksen esitys sekoittaa toteutuessaan työmarkkinoiden luonnollisen neuvottelupros-
essin sekä heikentää sovitteluinstituutiota. Pelkään tämän johtavan tilanteeseen, jossa työ-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

markkinoille tulee yhä vaikeammin ratkaistavia työriitoja ja sovittelijainstituutio rappeutuu, kun tasapuolisten sovintoesitysten mahdollisuuksia rajataan etukäteen.

Valtakunnansovittelijan resursseja ja vuoropuhelua työmarkkinaosapuolten kanssa tulisi pikemminkin vahvistaa, jotta se voisi ylläpitää vahvemmin työmarkkinoiden vakautta ja takaisi nopean sovitteluprosessin työriitatilanteissa. Sovittelija voisi tukea sopimusosapuolia neuvonnalla ja tuottamalla luotettavaa tietoa. Mitä parempi tietopohja ja näkemys, sitä paremmin se tukisi myös neuvotteluja.

Riippumattoman luonteensa vuoksi sovittelijan rooliin sopisi tiedon kerääminen palkkatasa-arvosta ja sen kehityksestä eri aloilla. Toiminnan tulisi olla etupainotteista ja ennaltaehkäisevää, jotta ei päädyttäisi niin usein kriisiytyneisiin neuvotteluasetelmiin.

Suomalaisen työmarkkinamallin tulee jatkossakin perustua työmarkkinaosapuolten yhteisymmärrykseen ja sopimiseen. Hallitus on tehnyt itsestään nyt työmarkkinaosapuolen, eikä se voi väittää olevansa puolueeton työmarkkinakysymyksissä. Hallituksen työelämän taksiuudistus saa näin ollen jälleen uuden jatko-osan tämän käsiteltävänä olevan palkkakuoppalain muodossa, ja tämän hallituksen esityksen myötä useat eri alat sementoidaan ikuiseen palkkakuoppaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rantanen.

19.11 Piritta Rantanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäisenä anteeksi siitä, että kiihkeässä debattipuheenvuorossani jäi puhuttelematta puhemiestä, mutta korjataan se tässä tilanteessa, kun tilanteet ovat vähän rauhoittuneet. — Täällä on käytetty erinomaisen hyviä puheenvuoroja tästä vientimallista, ja otan ehkä kantaa nyt vain pariin lausuntoon, joita valiokunnassa kuulin. Toinen on Oikeuskanslerinvirasto, ja toinen on tasa-arvovaltuutetun virasto. Ehkä tässäkin on vastauksia täällä nousseisiin kysymyksiin tai kommentteihin vaikka valtakunnansovittelijankin lausunnosta.

Oikeuskansleri totesi omassa lausunnossaan, että lainsäädäntömalli, siis tämä malli nyt toteutuessaan, on uudenlaista sääntelyä, ja sanoi nimenomaan niin, että tällaiseen ei ole kyllä Suomessa aiemmin totuttu, ja suhtautui nimenomaan kriittisesti tämäntyyppiseen sääntelyyn. Tämä laajentaminen pitäisi tehdä nimenomaan harkiten, huolellisesti ja vaikutusarviot tehden — niin, vaikutusarviotkin tehden. Jotenkin tuntuu, että ne on kyllä hyvin vajavaisesti tehty.

Useissa lausunnoissa on todettu, että nämä pykälämuotoilut ovat tässä avoimia ja epämää räisiä, ja tulkinta siitä, mikä ohjaa, on nimenomaan hallituksen perustelut, joihin on kirjattu sitten yhtä ja toista. Ja niin kuin täällä jo kuulin aiemminkin tänään perustuslakivaliokunnan jäseneltä Koskiselta, on nimenomaisesti niin, että se ei ole kyllä hyvää lainsäädäntötekniikkaa, että pykälistä ei ole luettavissa, mistä asiasta edes on kysymys. Tässä käy ilmi, että on nimenomaan tarkoitus hillitä erilaisia palkkaratkaisuja — puhutaan kilpailukyvyistä ynnä muista. On aivan eri asia, voiko niistä säätää niin, että sovittelija pysyy edelleen riippumattomana. Siis oikeuskanslerikin nimenomaan viittasi siihen, voiko niistä sopia ja säätää niin, että sovittelija pysyy edelleen riippumattomana.

Tasa-arvokohdista, joita tässä asiassa on käsitelty, nimenomaan hallituksen esityskin jo sanoo suoraan, että tiedostetaan, että tämä lisää palkkaepätasa-arvoa. Olkoon nyt niin, että tämä on sitten sitä palkkakuoppaa, josta tässä on erityisesti puhuttu. Nimenomaan tämä lisää palkkatasa-arvoa, eikä kerrota kuitenkaan, kuinka se sitten aiotaan ratkaista. Siis halli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

tus ei meille kerro, kuinka se aikoo ratkaista tämän palkkatasa-arvoasian, joka on kuitenkin yksi tämän talon tehtävistä, edistää palkkatasa-arvoa ja torjua epätasa-arvoa.

Tässä mallissa on usein viitattu, niin kuin monessa muussakin tässä talossa nyt käsitellyssä olevassa asiassa, Ruotsin malliin ja pohjoismaiseen malliin — niin on tässäkin. Kyllä silloin pitäisi olla tarkka siitä, mihinkä viitataan. On tullut aivan selväksi, että niitä eroja Ruotsin mallin kanssa on paljon. Ruotsissa on, niin kuin tässä edellä edustaja Viitalakin sanoi, nimenomaan instituutti, joka tuottaa paljon tietoa, ja sillä nimenomaan edistetään sitä tasa-arvoa, mutta nythän tässä nimenomaisessa esityksessä valtakunnansovittelijalle ei ole tulossa mitään tiedonsaantioikeuksia lisää.

Tasa-arvovaltuutetun toimistostakin he totesivat, että he eivät voi tätä lakia kannattaa. Nimenomaan kun toisessa kohtaa ei haluta sitoa ventialoihin ja toisessa kohtaa sitten sanotaankin, että viitataan avaaviin sopimuksiin, niin tämä on hyvin sekavasti kokonaisuudessaan tehty ja muodostettu esitys. Tämä jättää hyvin paljon epäselväksi ja harkinnan vaaraan sen, paljonko siitä yleisestä linjasta voisi poiketa ja mistä se yleinen linja tulee, jos sitä ei sidota esimerkiksi erillisiin työehtosopimuksiin. Vaarana on tässä jo aiemmin puhutussa prosenttikorotuksissa se liikkumavara nimenomaan tasa-arvon kannalta, eli vaarana nimenomaan on se, että palkkatasa-arvo ja -erot kasvavat joka ikisen neuvottelukierroksen jälkeen.

Työajat ja kaikki muu joustavuuden lisääminen olisivat niitä asioita, jotka myös pitäisi ottaa huomioon, ja nimenomaan työ- ja perhe-elämän parempi yhteensovittaminen. Kun parteillakin elikkä näillä neuvotteluosapuolilla on velvollisuus huolehtia tasa-arvosta, niin nimenomaan siellä Ruotsissakin on poikettu näistä kunnallisille naisvaltaisille aloille tehtävissä sopimuksissa. Ja vielä kun tästä Ruotsista on puhuttu, niin Ruotsissa nimenomaan näiden viranomaisten yhtenä tehtävänä on huolehtia tästä tasa-arvon edistämisestä, ja tämän hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että Suomessa ei ole tällaiseen resurssija. On se aika mielenkiintoista.

Ehkä lopuksi nostan vain sen, mitä Opettajien ammattijärjestö eilen omassa ulostulosaan sanoi, että se aikoo kyllä kannella tästä päätöksestä EU:hun — eivät vielä osanneet sanoa, mihinkä tuomioistuimeen tai mihinkä instanssiin — eli kyllä tämä nyt sitten pohjamutiaan myöten selvitetään, onko tämä kaikkien meidän tekemien sopimusten mukaista vai ei.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Diarra poissa. — Edustaja Bergbom.

19.17 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi kysyn: oliko viisi vai seitsemän minuuttia?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Seitsemän minuuttia.

Seitsemän minuuttia, kiitoksia. — Palkkakuoppalaki, ikuinen palkkakuoppa — mitä kaikkea tästä esityksestä on sanottu, mutta kun katsoo valtakunnansovittelijan toteamusta esimerkiksi Yleisradiolle aiemmin tämän lain käsittelyn aikana, niin eipä vaikuta niinkään dramaattiselta. Esityshän käytännössä betonoi lakiin sen, mitä tässä maassa on pitkälti 60-luvulta asti noudatettu.

Se, miten tämä prosessi on hoidettu näin lainsäädännöllistä kautta, on tietysti valitettavaa. Kuten täällä aiemmin ovat esimerkiksi työministeri Satonen ja hyvin monet muut toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

mijat todenneet, niin neuvottelu työmarkkinaosapuolten keskeisesti sopimana olisi ollut se parempi ratkaisu. Tätä ei kuitenkaan tapahtunut, koska työntekijäpuolelta, osalta liitoista, ei tähän valmiutta löytynyt. Ymmärsin, että osalta olisi ehkä löytynytkin. Miksi sitten ei löytynyt, niin siihen tietysti annetaan erinäisiä syitä, että hallitus tekee sitä sun tätä ja hallitus tekee tätä ja ei suostuttu ottamaan pöydälle tuota ja tätä asiaa. Mutta eiköhän siinä kuitenkin aika realismia ole sanoa, että syy taitaa olla se, että on sitten kivempi täällä eduskunnassa kritisoida hallitusta ja nimetä esimerkiksi näitä esityksiä palkkakuoppalaeiksi ja ties miksi. Sitä kautta sitten voi saada esimerkiksi kivemman tuloksen vaaleissa. Ymmärrän sen poliittisesti. Mutta onko se totuus tästä esityksestä ja tämän esityksen vaikutuksista tähän yhteiskuntaan, niin tuskinpa onkaan.

Mitä tulee tähän, että tämä ikään kuin sementtoisi sen palkkakuopan, niin silloinhan se kertoo siitä, että meillä yhteiskunnassa näiden väitteiden esittäjien näkemyksen mukaan on olemassa palkkakuoppa, jolloin me voidaan tietysti vetää johtopäätöksiä, että jo nykyisen lain voimassa ollessa, jota te siis kannatatte, tietyt alat ovat joutuneet palkkakuoppaan. No sitten jos nyt tämä nykyinen valtakunnansovittelijan noudattama linja betonoidaan lakiin, niin me voidaan tehdä siitäkin sellainen johtopäätös, että tälläkään lakimuutoksella ei ratkaista sitä ongelmaa, mikä meidän työmarkkinoilla on. Eli toisin sanoen meillä on joitain työvoimapula-aloja, joille ei ole saatu kohdennettua riittäviä palkankorotuksia, jotta se kysyntä ja tarjonta siellä kohtaisivat.

Otetaan nyt vaikka lähihoitajat, joista on ihan selvästi pulaa. Jos ajatellaan, että me yhteen ääneen todetaan, että heidän työnsä on arvokasta, ja niin onkin, ja he tarvitsisivat enemmän palkkaa, niin miksi näin ei ole tapahtunut? No tietysti se liittyy siihen, että kun lähtökohtaisesti meillä on se päänavaaja, joka on sieltä yksityiseltä sektorilta, ja kun siellä on se palkankorotustaso määritelty, niin jo tähän päivään asti on ajateltu, että sitä ei sitten ylitetä. Sitten sen kerran, kun se mennään ylittämään esimerkiksi hoitajien osalta, niin sen jälkeen muu työntekijäpuoli sanoo, että ei tällainen peli vetele, vaan me tarvitaan kanssa täysin sama korotus kuin minkä hoitajatkin saavat. Ja tästä me riitä saadaan aikaiseksi. Lopputuloksena on se, että voi käydä niin, että koko julkinen sektori käytännössä ylittää sopimusneuvotteluissa sen palkankorotustason, mitä yksityinen puoli on saanut. Mehän tiedetään, että se on silloin kansantaloudelle pitkässä juoksussa täysin kestämaton linja.

Olen itse sitä mieltä, mitä tulee näihin mainittuihin palkkakuoppa-aloihin — tai sekin nyt on vähän määritelmäkysymys, koska sitäkin harvoin täällä uskalletaan sanoa, mitkä kaikki alat siihen kuuluvat, mutta jos ajatellaan tällaisia pienipalkkaisia aloja, joilla työvoiman tarjonta ei ole kovaa, niin voidaan ehkä ajatella niiden kautta — niin olen sitä mieltä, että heille se pitäisi kohdentaa. Mutta kyllä sanon senkin, että julkisella sektorilla on myös sellaisia aloja, joilla ei ole esimerkiksi niin merkittävää työvoimapulaa, ja ei heille pidä antaa silloin yhtä korkeaa korotusta kuin mitä sitten vaikka joillekin tietyille hoitoalalla toimiville aloille, joilla selkeästi on pulaa työntekijöistä. Totta kai ne pitää kohdentaa sinne. Sillä me voidaan saavuttaa myöskin kestävä ratkaisu siellä työmarkkinoilla.

No, sitten vielä kun tästä esityksestä on sanottu, että tämä nytten vaikuttaa negatiivisesti siihen päänavaajaan, niin toisaalta tämä voi myös vaikuttaa positiivisesti siihen päänavaajaan, koska kun katsoo Ylen uutisista valtakunnansovittelijan kommentteja, niin hänhän totesi siinä, että jos jatkossa sen päänavaajan neuvotteleva sopimus on se, jota noudatetaan, se on tavallaan turvallinen heillekin, koska sen jälkeen he tietävät tavallaan, että tämä on se taso, millä mennään, eikä käy niin, että sitten päänavaajan jälkeen seuraavat tulevat neuvottelevaan jatkuvasti itselleen korkeampia korotuksia. Kuka haluaa siinä tilanteessa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

olla se päänavaaja esimerkiksi työntekijäpuolella? Millä sinä perustelet siellä päänavaajana vaikka teknologiateollisuutta vastaan sitten, että no me nyt otettiin vähän vähemmän tässä palkkaa taas tänäkin vuonna? Aika harvassa ne ovat, ja se on niin kuin selkeä sillä tavalla.

Mitä tulee tuohon kilpailukykyyn, niin olen kyllä itse sitä mieltä, että eihän tämäkään esitys yksittäisenä tekijänä meidän kilpailukykyä pelasta ja luo, mutta sehän voidaan nähdä, että on useita erilaisia pistemäisiä toimia, mitä tehdään lainsäädäntöön ja muutetaan, ja pyritään sitä kautta kokonaisuutena parantamaan sitä tilannetta, mikä Suomella ja suomalaisilla vientiyrityksillä on, koska meidän ollaan vientivetoinen maa. Suomi elää viennistä, ja vientiyritykset rahoittavat käytännössä tämän yhteiskunnan eri toimintoja. Jos suomalaiset yritykset eivät menesty vientimarkkinoilla, niin sitten täällä vasta vaikeuksia onkin, ja on ihan turha ruveta puhumaan mistään palkankorotuksista sen jälkeen, kun rahat on loppu.

En pitäisi kuitenkaan siltä osin tätä esitystä niin dramaattisena, kun ottaa huomioon, kuten täällä on todettu useaan otteeseen, että jo 60-luvulta asti tätä on pitkälti noudatettu siellä valtakunnansovittelijan toiminnassa. — Kiitoksia, rouva puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

19.23 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Bergbomille pohdiskelevasta ja analyttisestä puheenvuorosta. Oli miellyttävää kuulla myös niitä ajatuksia taustalla, kuinka tähän ratkaisuun, vientivetoiseen palkkamalliin, on päädytty ja kuinka sitä perustellaan. Kun niitä perusteluja täällä olen peräänkuuluttanut moneen kertaan, niin nyt aletaan jo lähestymään sitä.

Ensimmäiseksi kommentoin teidän puheenvuoroanne tästä palkkakuopasta ja siitä, että pohditte palkkakuoppaa ja sitä, onko sitä nyt Suomessa, ja jos on, niin miksi tämä ei ole ratkaisu. No, juuri siksi, koska tämä betonoi jotkin alat riippuen neuvottelukierroksista sinne palkkakuoppaan. Sen sijaan tähän olisi voinut olla ratkaisu palkka-avoimuuden lisääminen, samapalkkaisuudesta puhuminen, samapalkkaisuuden säätäminen, mutta näitä toimia valitettavasti ei vielä näy.

Toiseksi haluan kommentoida tätä kohtaa, jossa totesitte, että hallitusta on täällä helppo arvostella toimistaan, ja te sanoitte jotenkin, että hallitus sitä ja tätä. No, hallitus tekee nimenomaan sitä ja tätä. Hallitus on tuonut hirvittävän määrän työmarkkinoita heikentäviä esityksiä tänne eduskuntaan, ja ne on kaikki hajautettu omiksi repaleisiksi esityksikseen. Tämä taitaa olla yksi syy siihen, minkä takia näistä eivät työmarkkinaosapuolet pystyneet sopimaan, koska on joko—tai eikä ollut mitään siltä väliltä. Ja kun hallitusohjelmassa on sitten sovittu siitä, mikä lopputulos on, niin minkä takia enää siinä vaiheessa neuvoteltaisiin yhdestä asiasta, kun koko paketti on jo lyöty hallitusohjelmassa kiinni ja lopputulos on tiedossa, mitä pitää sopia?

No, sitten vielä viimeiseksi tähän teidän puheeseen bruttokansantuotteesta ja viennin osuudesta siinä. Tuosta nopeasti googlaamalla yksi luku oli 41 prosenttia tällä hetkellä. Että jos tällä nyt pelastetaan meidän vientiteollisuus, niin minun on tähän vaikea uskoa. Entisenä teollisuustyöntekijänä näen, että se, millä teollisuutta tulevaisuudessa Suomessa pelastetaan, on nimenomaan vihreä siirtymä, puhdas siirtymä, kumpaa termiä haluaakaan käyttää. Siihen tarvitaan investointeja ja koulutettua työvoimaa, ja valitettavasti näidenkin osalta hallitus on leikannut varsinkin koulutetun työvoiman ja ammatillisen koulutuksen osalta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

Tänä iltana on puhuttu myös sovittelusta, ja kyllä minä hiukan opponoin tätä sovittelua ja sen tasapainoa, koska valtakunnansovittelijan kädet on nimenomaan sidottu esittämään vain työnantajalle kelvollisia ratkaisuja. Se johtuu nimenomaan siitä, mitä hallitusohjelmassa lukee. Ei työnantajilla tämän esityksen jälkeen ole tarvetta mennä neuvottelupöytään ja tarvetta olla sopimispöydissä, koska ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin se, että ratkaisu on heitä hyödyttävä, ja tämänkin me kuulumme näissä kuulemisissa. Nämä jäljet juontavat nimenomaan sinne teidän hallitusneuvotteluihinne ja teidän hallitusohjelmaanne, joka on erinomaiseksi kehuttu moneen otteeseen täällä salissa, mutta täytyy sanoa, että tältäkin osin minusta se on epäonnistunut.

No, sitten tämä kohdentaminen, miten näitä palkkoja sitten voidaan kohdentaa? Toinen saa, toinen jää ilman. Joku tietty katto ja raja halutaan säätää. Silloin se tarkoittaa sitä, että kun joku saa, niin toinen jää vähemmälle ja kolmannelle ei välttämättä jää sitä vähääkään. Jos on ollenkaan ollut mukana työnantajan kanssa neuvottelemassa palkoista ja siitä rah summasta, mikä esimerkiksi siellä yhtiössä tai yrityksessä on käytettävissä, niin aina törmätään tähän Gaussin käyrään: jos yhdeltä palkkaa nostetaan, niin toiselta palkkaa pienennetään. Aina siihen löytyy jokin keino, on se sitten paikallinen erä tai palkanmuodostuksen muut mallit. Ja sen takia minä niin toivoisin ja me SDP:ssä niin toivoisimme, että te nyt voisitte meille selventää, miten tämä palkka sitten jakautuu oikeudenmukaisesti — ei niin, että te menette sinne työntekijöiden ja työnantajien selän taakse piiloon, vaan koska te nyt luotte tämän mallin, missä hitsari TES-kierroksella voi saada sen kahden prosentin korotuksen ja jos hoitaja saa sen kolmen prosentin korotuksen, niin silloin sille opettajalle ei jää kuin se yksi. Ja kun opettaja saa sen yhden prosentin korotuksen, niin vielä siellä opettajien sisällä se täytyy jakaa, ja sitten se tarkoittaa sitä, että erityisopettaja saa vähän enemmän ja luokanopettaja vähemmän ja joku ammatillisen puolen opettaja sitten jotain muuta vielä. Tämä on se problematiikka ja se ongelma tässä koko mallissa, mitä me nyt täällä tänä iltana käsittelemme.

Näillä perusteilla hallituksen tulostaulu ei kyllä tänäkään iltana ole parantunut: esityksiä, jotka heikentävät työmarkkinatilannetta ja sitä, kuinka ihmiset työmarkkinoilla voivat pärjätä, esityksiä siitä, kuinka niitä tuodaan pienissä osissa ilman, että näidenkään yhteisvaikutuksia on arvioitu. Me emme pysty sanomaan, kuinka tämä vientivetoinen palkkamalli ja vaikka edellä tänään käsitelty paikallinen sopiminen yhdessä vielä tulevat vaikuttamaan työmarkkinoihin. Ja kun näitä esityksiä on nyt tämän puolentoista vuoden aikana tullut niin paljon tähän saliin, niin näiden kaikkien yhteisvaikutusten arviointi on tekemättä. Tämä on varmaan hallituksen pelikirjassa kyllä suunniteltu näin, että tällä tavalla, kun näitä tipoitain tuodaan, näitä on helpompi viedä läpi. Yhteisvaikutukset jäävät arvioimatta, ja lopputuloksesta, mitä se tulee palkansaajalle olemaan, meillä ei ole tietoa. Ja kun tähän vielä laitetaan ne sosiaaliturvan leikkaukset, niin kohtuuttoman monesta suunnasta samoille ihmisille tulee leikkauksia tavalla tai toisella. Eli tulostaulu: repaleista päätöksentekoa, samoilta ihmisiltä leikkaamista, 150 000 työtöntä — piti olla 100 000 työllistä lisää, mutta nyt on jo 50 000 miinuksen puolella. Ei tämä tulostaulu hyvältä näytä. Ja sen takia olen samaa mieltä siitä, että tämä lainsäädäntö itsessään ja tämä esitys on täysin turha.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

19.31 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Vientivetoinen palkkamalli toteutetaan kansantalouden turvaamiseksi ja kilpailukyvyyn edistämiseksi. Sen ensisijainen teh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

tävä on tukea Suomen talous- ja työllisyyskehitystä. Huhuista poiketen lakimuutos ei rajoita työmarkkinaosapuolten sopimusvapautta ja esitys ei riko perustuslain turvaamia ammatillisen yhdistymisvapauden oikeuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Oppositio on vastustanut käytännössä kaikkia työmarkkinauudistuksia antamatta mitään vaihtoehtoja tilalle. [Välihuutoja vasemmalta] Viime hallituskaudella... — Arvoisa puhemies, minun puheenvuoroni on nyt. — Viime hallituskaudella jätettiin kaikki välttämättömät uudistukset tekemättä ja kaikki korjattiin velaksi. Me emme voi enää jättää näitä uudistuksia tekemättä. Oikeastaan nämä uudistukset olisi pitänyt tehdä jo kymmeniä vuosia sitten. Ongelmana Suomen viennin kannalta ovat jäykät työmarkkinat sekä yhteensopimaton valuutta. Uudistukset olisi pitänyt tehdä jo silloin, kun liityimme valuuttaliittoon — tai vielä parempaa kun olisimme pysyneet valuuttaliiton ulkopuolella.

Arvoisa rouva puhemies! Tällä esityksellä pyritään vahvistamaan julkista taloutta. Ilman vientiä ei Suomi tee tarpeeksi rahaa, ja ilman viennin tuottamaa rikkautta ei ole myöskään varaa ylläpitää Suomen ylipaisunutta julkista sektoria.

Arvoisa rouva puhemies! Lakiin pohjautuva vientivetoinen palkkamalli ei ole monien mieleen. Totuus on kuitenkin se, että työmarkkinajärjestöillä oli mahdollisuus sopia vientivetoisesta palkkamallista Ruotsin mallin mukaan, mutta järjestöt päättivät olla neuvottelematta laisinkaan. Tämän vuoksi nämä uudistukset nyt kirjataan lakiin. Näivettymisen aika pitää saada loppumaan, ja vientivetoinen palkkamalli on yksi askel oikeaan suuntaan. Tulin juuri äsken Suomen Yrittäjien tilaisuudesta, jossa he kertoivat, että nämä hallituksen työmarkkinauudistukset ovat juuri oikea suunta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm, vastauspuheenvuoro.

19.33 Niina Malm sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tähän pohjoismaiseen malliin: Tällä mallillahan ei ole mitään tekemistä Pohjoismaiden kanssa, ei Ruotsin, Tanskan eikä Saksan. Tämä on malli, johon on poimittu vain ja ainoastaan työnantajia hyödyttävät toimet, ei suinkaan niitä, jotka toisivat jotain turvaa työntekijöille. Tämä on sitä perinteistä hallituksen pohjoismaista mallia, jossa ne rusinat poimitaan pullasta ja ilman jää kyllä työntekijä. Minkäänlaista tasapainoa ei ole sovittelun tai sopimisen välillä siinä, että jos työnantaja saa jotain, niin työntekijä sen kuin menee alemmas. No, Pohjoismaissa tämä malli toimii niin, että ne ovat kuin vaakakipot: työnantaja saa, työntekijä saa. Mutta näillä hallituksen esityksillä nämä vaakakipot nousevat vain koko ajan enemmän ja enemmän eri tasoon, ja silloin tämä ei ole pohjoismainen malli, hyvä edustaja Strandman.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen poissa, edustaja Sirén poissa. — Edustaja Lyly.

19.34 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä sekoitetaan aika monta kertaa tämä tilanne, miten näissä palkankorotuksissa palkkoja neuvotellaan ja sovitaan eri aloilla ja alojen välillä. Ensinnäkin kun tämä palkkaraami tässä syntyy — olkoon nyt vaikka se kolme prosenttia, jota on helppo käyttää tässä — niin käytännössä se jako tapahtuu sen jälkeen siten sopimusalan sisällä, kun tämä raami on syntynyt. Silloin katsotaan, mihin painotetaan, ja kullakin sopimusallalla on omat käytäntönsä. Kun täällä kuntapuoleen on vedottu, niin erityisesti kuntapuolella se jaetaan valtaosin paikallisiin eriin, ja yleiskorotus on pienempi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

kuin tämä paikallinen erä — yleensä on tällainen tapa — ja siellä paikallisessa erässä on se työnantajan perälauta. Kun siinä on se tilanne, niin työnantajat ovat viime kädessä jakanneet kunta- ja hyvinvointialueratkaisuissa ne palkankorotukset — ne ovat yleensä päässeet kyllä sopimukseen, mutta siellä on tällainen perälauta olemassa. Ja sitten erityisesti sote-alalla on nytten isossa roolissa palkkaharmonisaatio, mikä tässä vuoden 22 ratkaisun osalta on tehty.

Toinen asia on sitten, miten tämä hoidetaan sopimusalojen välillä. Silloin jos haetaan matalapalkka-alalle palkankorotuksia, joilla otetaan sitä palkka-asemaa kiinni, niin se vaatii ylimääräistä rahaa siihen, että palkkaeroja saadaan vedettyä pienemmiksi. Nämä pitää muistaa, kun puhutaan täällä, että kyllä voivat naisvaltaiset ja matalapalkka-alat saada kiinni. Siihen tarvitaan uutta rahaa, jos sitä kiinniottoa mahdollistetaan. Sen verran kauan olen ollut työmarkkinoilla, että tiedän, että sen tyyppistä mallia on, että muut rupeavat sanomaan, että mennään niin kuin alemmas, että tuo ala saa ratkaisuja. Ne ratkaisut ovat olleet yleensä niin, että on ollut joku palkankorotuslinja ja matalapalkka- ja naispalkka-aloille on ollut erityinen erä, joka on sinne kohdennettu, ja sillä tavalla on saatu niitä palkkaeroja kurottua kiinni.

Sitten kolmanneksi on sellainen tilanne myös tässä raamissa, että meillä on sopimusaloja, joilla on palkankorotukset, jotka liukuvat niin, että palkankorotuksia tulee sopimuskauden aikana. Eli pelkästään sen sopimuskohdan lisäksi, missä työehtosopimuksen neuvottelun yhteydessä määritellään se merkki, se raami, esimerkiksi kolme prosenttia, on voinut sillä alalla tulla myöskin liukumia. No, miten sellainen ala, jolla ei ole liukumia, saa kiinni tätä palkkaeroa tässä näin? Meillä on tällaisia rakenteellisia juttuja täällä taustalla.

Se, että tulee nytten lakiin tämä raamitus näin tiukalla tavalla, joka tapauksessa tekee sen, että siellä ei ole mahdollisuutta sen kustannusraamin ohittamiseen. Se on mahdollista sillä tavalla, että osapuolet neuvottelevat siitä yli, mutta kuinka todennäköistä on, että siltä matalapalkka-alalta tai joltain alalta tulee ylimääräisiä korotuksia, joilla palkkaeroja vedetään kiinni? Ehkä jossain semmoisessa tilanteessa, että on erittäin suuri työvoimapula, näitä palkkaeroja saadaan kiinni.

No, sitten kun katsotaan tätä sovittelujärjestelmää, niin se on 60-luvulta asti toiminut ja meillä on ollut kaksi kierrosta, 2007 ja 2022, joista sanottiin, kun me tätä käsiteltiin, että ne ovat olleet ongelmallisia kierroksia, että silloin karkasi käsistä. No, niitkö varten tämä laki sitten tarvitaan? Tämä on se kysymys. Niitkö varten tämä laki tarvitaan? Jos se niitä varten tarvitaan, niin se tarkoittaa suoraan, että sitä 2022 palkkaratkaisua tämän lain voimassa ollessa ei olisi voitu tehdä — ei sovittelulautakunnan toimesta eikä sovittelijan toimesta. Tämä on tämänhetkinen tosiasia. Ja kun tätä kysyttiin myös valiokuntakuulemisessa valtakunnansovittelijalta, hän ei halunnut vastata siihen kysymykseen, ei ottanut kantaa. Sanoi, että hän ei ole sovitellut sitä, ja tähän sovittelulautakunnan asiaan ei tässä mielessä ottanut kantaa. Kun sitä nimenomaan kysyttiin, olisiko syntynyt tällainen ratkaisu, ei ottanut kantaa. Tämä on niin kuin se tilanne. Tämä on todella iso periaatteellinen kysymys, että näissä rajoissa liikutaan.

Sitten jos katsotaan tätä palkkaerojen ottamista kiinni, niin myönnän, että meillä on hyvin segregoituneet työmarkkinat, mutta se ei selitä kaikkea. Siellä on paljon sellaista palkkaeroa, joka ei johdu siitä, että on naisvaltainen ja miesvaltainen ala, vaan kyllä siellä on perusteita. Työmarkkinoilla palkkausjärjestelmiä uudistetaan koko ajan niin, että palkan määräytyminen ei ole mitenkään sukupuolesta kiinni vaan että se on sen työn vaativuudesta kiinni, ja se on yksi tapa, millä niitä yritetään ratkoa. Mutta sitten tulee eri sopimusalojen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

välillä myöskin se yritysten palkanmaksukyky, mikä sillä alalla on, ja se myöskin vaikuttaa siihen alan palkkatasoon hyvin paljon. Sen vuoksi me tarvitaan tällaisia keskittyviä ratkaisuja, ja sen vuoksi me tarvitaan työehtosopimuksia, että nekin alat saavat palkankorotuksia.

Nyt kun tämä järjestelmä rajataan sieltä yläosaltaan kiinni lakisääteisesti, niin se jäykistää tätä sovittelutoimea. Se jäykistää sitä sovittelijan työkalupakkia — sanoi sovittelija mitä vain — ja se poistaa käytännössä sovittelulautakunnan roolin tässä näin, koska sillä on samat rajat. Mitä uutta se voi tarjota enää siihen sovitteluun, jos rajat ovat tällaiset? Tässä mielessä, kun olen istunut siellä neuvotteluissa useamman kerran auttamassa sovittelua tai niin kuin ensimmäisen kerran ollut ihan asiakkaana siellä ja aika monta sovittelijaa olen tavannut, niin minulla on se kokemus näistä, että he sovittelevat riitoja käytännössä aina siitä paketista, mikä on vaatimuksen ja tarjouksen välinen ero niissä asioissa. Sieltä haetaan se ratkaisu, ja sitten on kysymys painotuksista. — Kiitoksia. [Timo Suhonen: Hyvin asiantunteva puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Partanen.

19.41 Karoliina Partanen kok: Arvoisa puhemies! Tässä edellinen puhuja pohti valtakunnansovittelijan näkemyksiä ja ajatuksia ainakin kirjallisessa lausunnossa, jonka hän meille valiokuntaan toimitti, ja kun häntä kuultiin, niin hän siellä sanoi, että yleisestä linjasta poikennut ja sovittelulautakunnan esityksen pohjalta syntynyt vuoden 22 kunta- ja hyvinvointialueiden sopimusratkaisu vaikeutti olennaisesti vuoden 22 lopussa alkanutta neuvottelukierrosta ja siihen liittyneitä sovitteluprosesseja. Hän myös totesi, että ajatus julkisen sektorin palkkajohtajuudesta on monin tavoin ongelmallinen työmarkkinoiden toimivuuden ja kansantalouden kestävyyskannalta.

Meillä on Suomessa tehty lainsäädäntöjä paljon pienemmistäkin syistä ja muutettu lainsäädäntöä euromääräisesti huomattavasti vähemmälläkin ikään kuin perusteilla. Nämä palkkaratkaisut, mitä syntyi tämän kunta- ja hyvinvointialueiden sopimusratkaisun seurauksena, ovat olleet varsin haasteellisia monilla aloilla, ja siksi näen, että on tärkeitä perusteet säätää tämä laki.

Tässä oli myös aiemmin puhetta siitä, että Suomessa ei ole 17 vuoteen ollut talouskasvua, ja yksi esitys oli se, että se johtuu siitä, että ollaan luovuttu näistä tulopoliittisista kokonaisratkaisuista ja ollaan liittokierroksiin siirrytty. Itse en ole mikään varsinainen talousasiantuntija, niin kuin täällä salissa esimerkiksi ehkä edustaja Kaunisto on, mutta uskallan kuitenkin sanoa niin, että esimerkiksi käännekohta tapahtui vuosina 2007—2009, jolloin oli globaali finanssikriisi, joka lamautti maailmantalouden täysin, ja esimerkiksi Suomessa elektroniikkateollisuus romahti ja Nokian kännykkäliiketoiminta ikään kuin pysähtyi kuin seinään ja metsäteollisuus ajautui pahoihin vaikeuksiin. Tuottavuus vajosi tuolloin ja se ei ole sen jälkeen kasvanut, ja kyllä ainakin itse olen ymmärtänyt, että tuosta vuodesta 2009 lähtien Suomi on ollut myös kroonisesti alijäämäinen ja julkinen velka on ollut jatkuvassa kasvussa, minkä lisäksi sitten työikäisten määrä ei ole enää kasvanut. Kyllä uskoisin, että nämä ovat kuitenkin ennen kaikkea niitä syitä siihen, minkä takia meillä ei ole talous kasvanut 17 vuoteen, eikä se, että ollaan siirrytty näistä tulopoliittisista kokonaisratkaisuista sitten näihin muihin ratkaisuihin. En myöskään muista, että nämä tulopoliittiset ratkaisut olisivat varsinaisesti naisten asemaa parantaneet tai siellä oltaisiin pystytty jotenkin naisten asemaa erityisesti ottamaan huomioon, [Lauri Lyly: Kannattaa katsoa historias-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

ta, näin on tapahtunut! Siellä ihan luvutkin näkyy!] joten en ehkä ottaisi niitä varsinaiseksi mittapuuksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohikoski.

19.45 Pia Lohikoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Niin sanottu vientimalli on todellisuudessa palkkakuoppamalli. Täällä edustaja Partanen aiemmin debatissa kysyi, mikä se on se palkkakuoppa. No, minäpä kerron.

Samaan aikaan, kun virallinen Suomi liputtaa sukupuolten tasa-arvon puolesta, maksetaan naisille keskimäärin lähemmäs 20 prosenttia huonompaa palkkaa kuin miehille. Mistä tämä johtuu? Tilastokeskuksen palkkatilastot osoittavat, että julkisilla aloilla sekä palkkataso että palkkakehitys ovat yksityisten alojen perässä. Historiaa tuntevat tietävät, että taustalla on kehityskulku, jossa maatalousvaltaisesta Suomesta kehittyi vientiteollisuuden vaurastuttama hyvinvointivaltio. Kyllä, hyvinvointivaltion rakentaminen 1960—1970-luvuilla toi mukanaan työvoimatarpeen hoiva-, opetus- ja sosiaalialoille, joille naiset koulutautuivat. Miehet työllistyivät teollisuuteen. Alojen palkkaerot heijastelivat silloin yhä tuon ajan sukupuolirooleja ja niihin kytkeytyvää työn erilaista arvostusta.

Konservatiivinen näkemys miehestä perheen elättäjänä ja naisen palkasta mukavana lisänä perheen yhteiseen kassaan on juurtunut vuosikymmeniä sitten syvälle suomalaisen työmarkkinan rakenteeseen. Tämän tietävät kaikki, jotka ovat opiskelleet työmarkkinajärjestelmän historiaa tai Suomen poliittista historiaa. Työehtosopimuksissa oli vielä 1960-luvulla eri palkat miehille ja naisille, vaikka tehtävät olivat samat. Viimeiset kirjaukset eri palkoista naisille ja miehille poistuivat 1970-luvun alkuun mennessä. Jäänteitä erilaisesta arvostuksesta jäi kuitenkin silloiseen TES-järjestelmään, ja niitä löytyy sieltä osittain edelleenkin, vaikka asian eteen on tehty vuosikymmeniä töitä. Näin siitä huolimatta, että laki naisten ja miesten tasa-arvosta kieltää palkkasyrjinnän ja velvoittaa työpaikkoja toimiin samapalkkaisuuden edistämiseksi. Sukupuolten palkkatasa-arvoa on kuitenkin vuosikymmenten ajan haluttu ja voitu edistää sekä työpaikoilla että työmarkkinaosapuolten sopimuksissa pikkuhiljaa hivuttaen ja palkkakuoppaa umpeen kuroen.

Palkkatasa-arvoa voisi ja pitäisi edistää monella tasolla, niin työpaikoilla kuin työmarkkinaosapuolten sopimuksissa. Työpaikkatasolla pitäisi varmistaa palkkauksen aito syrjimättömyys ja kaikille yhtäläiset mahdollisuudet urakehitykseen. Sopimuspolitiikan tasolla korotuksia tulisi ohjata niille, jotka ovat palkkakuopassa. Myös palkkaohjelma vuodelta 2022 on tasoittanut eroja, mutta nyt sen kaltaiset ratkaisut ovat uhattuna. Erilaisia kuoppakorotuksia tehtiin vielä menneillä vuosikymmenillä, kun elettiin tupoaikakautta, mutta nykyään työnantajaosapuoli ei tällaista enää halua, ja nyt hallitus varmistaa, että jatkossakaan mahdollisuuksia tasa-arvoeriin ei enää ole. Vientimalli asettaisi käytännössä vientialojen palkankorotukset katoksi, jota muilla aloilla ei saisi enää ylittää.

Arvoisa puhemies! Tämä estäisi jatkossa esimerkiksi sote- ja kunta-alalle sovitun palkkaohjelman kaltaiset toimet, joilla edistetään palkkatasa-arvoa ja vastataan erityisesti sote-alan ja varhaiskasvatuksen rajuun työvoimapulaan. Riskinä on myös se, että vientimallin myötä sote- ja kunta-alan palkkaohjelma tullaan irtisanomaan ensi keväänä, jolloin työntekijöille jo kertaalleen luvatut palkankorotukset jäisivät toteutumatta. Vientimalli sementtoi työntekijöiden palkkakuopan pysyväksi myös palvelualoilla, rakennusosalalla ja muilla yksityisen sektorin matalammin palkatuilla aloilla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

Esitys on jatkumoa hallituksen naisvihamieliselle ja työntekijävihamieliselle politiikalle. Ensin vietiin mahdollisuus lisäkouluttautumiseen lakkauttamalla aikuiskoulutustuki ja pienipalkkaisten työntekijöiden asumistuki romutettiin. Nyt säädetään palkkakuoppamalli, jonka lisäksi hallituksen ansioluettelossa on sairaussakko ja perusteettomien määräämisten sopimuksien edistäminenkin. Yhdistettynä lakko-oikeuden heikentämiseen ja muihin työelämäheikennyksiin hallituksen työmarkkinapolitiikka heikentää työntekijöiden asemaa ja toimeentuloa sekä keskittää varallisuutta omistajille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen riveistä väitetään usein, että Ruotsissa palkkatasa-arvo on parantunut vientimallin aikana. Ruotsissa palkanmuodostusmallista on sovittu järjestöjen kesken, eli kyse on täysin erilaisesta mallista kuin tämä oikeistohallituksen malli, jossa edistetään lakiteitse yksipuolisesti työnantajien tavoitteita. Pyrkimys palkkatasa-arvoon on Ruotsissa nivottu osaksi työmarkkinajärjestelmää, ja sovittelijan toimisto seuraa tätä koskevia tilastoja. Suomeen nyt säädettävässä mallissa painotetaan täysin yksipuolisesti kansantalouden kokonaisuutta. Esimerkiksi Etlan tutkija Antti Kauhasen mukaan sen perusteella, miten Ruotsissa on käynyt, ei voi ennakoita, miten vientimalli vaikuttaisi Suomessa. Hänen mukaansa tulokset riippuvat hyvin paljon ympäristöstä eli koko työmarkkinajärjestelmästä sekä talouden tilanteesta. Ruotsissa etenkin terveydenhuoltoon käytetään enemmän rahaa kuin Suomessa, mikä on mahdollistanut palkankorotuksia tietyille ammattiryhmille. Kun hallitus tässä samalla ajaa hyvinvointialueita koko ajan ahtaammalle rajoittamalla niiden rahoitusta, ei ole realistista odottaa, että palkat lähtisivät paikallisestikaan sopimalla nousuun. Tasa-arvovaltuutettu puolestaan ei kannata näitä ehdotettuja muutoksia ja katsoo esityksen tosiasialliseksi vaikutukseksi sukupuolten välisten palkkaerojen kasvamisen työmarkkinoilla.

Tässä siis hieman palkkakuopasta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vestman.

19.51 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Pidän tätä lakiehdotusta sovittelujärjestelmästä kannatettavana, ja kiitän työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa ja valiokunnan puheenjohtajaa hyvästä työstä tämän mietinnön kanssa. On erittäin tärkeää, että tässä talossa valtaosa valiokunnista käsittelee sinne lähetetyt lakiesitykset asianmukaisesti.

Mitä tulee tähän lakiehdotukseen, niin ensinnäkin totean, että tässähän ei rajoiteta sopimusvapautta työmarkkinoilla millään tavalla. Työnantajien ja työntekijöiden on mahdollista jatkossakin sopia vapaasti työehdoista, mukaan lukien palkoista.

Toiseksi: Suomessahan on sovittelupakko, mutta ei sovintopakkoa. Eli valtakunnansovittelijan sovintoesitykseen ei tietenkään työmarkkinaosapuolten tarvitse suostua.

Kolmanneksi: Mistä tässä laissa siis säädetään? Tämän esitetyn 11 §:n 2 momentin mukaan sovittelijan on kansantalouden kokonaisedun turvaamiseksi meneteltävä sovittelutoimissaan siten, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuutta vaaranneta. Onko tässä salissa siis joku sitä mieltä, että valtakunnansovittelijan tulisi sovittelutoimissaan menetellä kansantalouden kokonaisedun vastaisesti tai siten, että palkanmuodostus ei toimi hyvin, tai tulisiko sovittelijan sovittelutoimissaan vaarantaa työmarkkinoiden toimivuutta? Ja kun me kaikki olemme sitä mieltä, että sovittelijan ei tietenkään tule toimia näin vaan kansantalouden kokonaisedun mukaisesti ja siten, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuutta vaaranneta, niin miksi ihmeessä tätä lakiesitystä vastustetaan. Tätä ihmettelen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

No, sitten neljänneksi: Mitä tulee tähän yleiseen linjaan, niin valtakunnansovittelija on siis työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossaan viitannut siihen, että ainakin 1960-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta lähtien valtakunnansovittelijat ovat katso-neet olevansa määrättyllä tavalla sidottuja työmarkkinoilla työ- ja virkaehtosopimusneu-vottelujen yhteydessä syntyneeseen niin kutsuttuun yleiseen linjaan sen syntytavasta riip-pumatta. Ymmärrän tämän siten, että valtakunnansovittelija on katsonut, että tämä on jo nykyinen sovittelukäytäntö.

Mitä tulee sitten tasa-arvoon, niin valtakunnansovittelijahan on viranomainen, ja valta-kunnansovittelijan tulee, totta kai, sovittelutoiminnassaan noudattaa esimerkiksi tasa-arvo-lakia yleislakina.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

19.54 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Niin, tässä salissa on aika paljon viitattu siihen, että kun tämä lainsäädäntö ja sovittelutoimi ovat toimineet 60 vuotta hyvin — 60-luvulta asti, noin 60 vuotta siis on toiminut hyvin — niin miksi juuri nyt on se iso h-hetki, että pitää tehdä lailla tämä asia tällaiseksi kuin tässä nyt on tehty. Siihen en ole saanut vas-tausta. Ilmeisesti ovat vuodet 2007 ja 2022 syynä tähän, ja tämä on se, mihin ei ole tullut vastausta.

Toinen, joka on jäänyt vastausta vaille: Kummassakin tilanteessa on ollut kysymys hoi-tajien palkkaratkaisusta ja siihen käytettävästä rahasta, kuinka paljon sitä voidaan käyttää. Hoitajat ovat ansainneet palkankorotuksen, ja näin ollen jos tämä laki olisi ollut voimassa, sitä ei olisi pystytty tekemään.

Sitten palkkatasa-arvosta vielä semmoinen kokonaisuus, että jos naisten euro on nyt 84 senttiä, vähän yli, niin selittämätöntä palkkaeroa siitä on suuruusluokaltaan kuusi seitse-män senttiä, jota ei pystytä... Jos on samanikäinen, sama koulutus ja samanlaisissa tehtä-vissä, niin se keskimäärin on tätä luokkaa. Loppu on aika pitkälle segregatiosta ja tämän-tyyppisistä asioista kiinni. Niin että ei sekoiteta näitä termejä. Siinä on monia tällaisia taus-toja olemassa, ja tämä kuusi seitsemän senttiä on juuri sitä, mikä pitäisi saada kiinni, koska sitten segregatio selittää aika paljon tästä tältä osin. Tämä tähän vielä yhtenä asiana.

No sitten jos ajatellaan, että sovittelutoimea olisi tarve kehittää: Mielestäni sitä voisi ke-hittää, ja sen vuoksi meidän olisi pitänyt ottaa Ruotsista siihen mallia, koska sovittelutoimi on siellä erityisen vahvasti mukana siinä, että se ennen neuvottelukierrosta tekee yleistä ti-lastointia ja katsoo eri alojen lähtökohtia, että lähtöluvut ja yleinen tilannekuva syntyvät osapuolille samanlaiseksi, eli valtakunnansovittelijan toimisto on siinä erityisen isossa roolissa toimiston osalta. Sitä samaa me esitettiin tässä omassa vastalauseessa, että luotai-siin tämmöistä järjestelmää, jossa valtakunnansovittelija kokoaisi puolueetonta tietoa esi-merkiksi talous- ja palkkakehityksestä ja tasa-arvokysymyksistä, jolloin osapuolilla neu-votteluihin mentäessä olisi tietoa. Toinen asia, joka siinä voisi olla, on se, että valtakunnan-sovittelija olisi ennen sovittelua osapuolten kanssa yhteydessä sopimuskierron aikana ja käytäisiin läpi niitä sopimukseen liittyviä ongelmakohtia jo siellä matkan aikana ja vä-hän ennakoitaisiin, onko tulossa asiakkaaksi sovittelijan toimistoon. Tämänäntyyppisiä asioi-ta voisi tehdä, ja siihen liittyen me myös esitettiin, että sovittelijalle hieman lisäksiin resurs-seja näitten asioitten tekemiseen. Eli kyllä sovittelutoimessa on kehittämistä, mutta ei sem-moista, että sitä työtä rajataan lainsäädännöllä. Tämä on se, jossa meillä on näkemysero.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2024 vp

Sitten täällä on väitetty, että nyt keskusjärjestöt eivät ole täällä päässeet neuvottelutulokseen, mutta kai tosiasia on, kun katsoo tätä lakipakettia, mitä tänne on tullut, että ne ovat olleet aika vinoja palkansaajan suuntaan, ja nyt sitten edellytetään, että tässä yhdessä lakiesityksessä teidän pitäisi tulla tämä sopimaan ja muutoin enempi olla niin kuin kuulolla näitten asioitten osalta.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, tietenkin tässä tyytyväisenä panen merkille, että nyt kun SAK on tehnyt tämän palkankorotusvaatimuksen, jossa on tämmöinen euromääräinen palkankorotus, joka erityisesti matalapalkkoja nostaisi euromääräisesti suhteellisesti enemmän kuin korkeampia palkkoja, niin täällä salissa tuntuu olevan sille aika suotuista ilmapii-ri, niin että sitä me voimme sitten tässä yhdessä edistää jatkossa. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

19.59 Juha Hänninen kok: Kiitos, arvokas puhemies! Vedän tilannetta vähän yhteen: Ymmärrän toki, että kun ammattiyhdistysliike ei enää johda tätä maata, se joitakin harmittaa ja häiritsee, mutta tältä pohjalta nyt mennään. Tämä varmistaa, että uudistus palvelee kaikkia osapuolia ja tukee maamme pitkän aikavälin kilpailukykyä, elinvoimaa ja hyvinvointia. Kannatan tätä lakiesitystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

19.59 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Kiitos kovasti keskustelusta. — Tähän loppuun ajattelin vielä todeta sen, että jos ja kun halutaan, että julkisella sektorilla palkat nousevat, niin se edellyttää vahvempaa taloutta sinne julkiselle puolelle. Tässä me olemme yhteisellä asialla monin eri toimin, jotta siellä julkisella puolella olisi palkanmaksukykyä — sitä se edellyttää, että ne palkat voivat kestäväällä tavalla myös nousta.

Haluan kiittää myös osaltani valiokuntaa ja erityisesti valiokunnan varapuheenjohtajaa erittäin asiallisesta ja hyvin sujuneesta prosessista. Huolimatta siitä, että näkemykset ja näkökulmat ovat olleet erilaiset tämän esityksen kohdalla, työskentely valiokunnassa on ollut erittäin sujuvaa ja asiallista.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 146/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.